

kutoka kwa Amru Ibun Al-a'swi (r.a), hakika yeye alimsikia Mtume wa Mwenyezi Mungu rehema na amani ziwe juu yake akisema:

1

“Atakapohukumu hakimu na akajitahidi, kisha akapatia, basi ana malipo mara mbili.

2

Na atakapohukumu na akajitahidi, kisha akakosea, basi ana malipo mara moja”⁽¹⁾

1 Al-Bukhari (7352) na Muslim (1716).

Ayah

Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu

﴿Na linapowafikia jambo lolote lililohusu amani au la kitisho wao hilitangaza. Na lau kuwa wangeli lipeleka kwa Mtume na kwa wenye mamlaka kati yao, wale wanao chunguza wangeli lijua.﴾ {An-Nisaa: 83}

﴿Wagonjwa, na wasio pata cha kutumia, maadamu wanamsafia niya Mwenyezi Mungu na Mtume wake. Hapana njia ya kuwalaumu wanao fanya wema. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye kusamehe Mwenye kurehemu.﴾ {At-Tawba: 91}

﴿Na Daud na Suleiman walipotaka hukumu katika kadhiya ya konde walipo lisha humo mbuzi wa watu usiku. Na Sisi tulikuwa wenye kushuhudia hukumu yao hiyo”.

78 “Tukamfahamisha Suleiman. Na kila mmoja wao tulimpa hukumu na ilimu. Na tuliifanya milima na ndege kuwa pamoja na Daud imnyenyekee na imtakase Mwenyezi Mungu. Na Sisi ndio tulio fanya hayo.﴾ {Al-Anbiyaa 78 - 79}

Msimulizi

Yeye ni Abuu Abdillah Amruu Ibn Al-A'swi Ibn Wail, Al-Qurashiyu, As-Sahmiyu, ni katika waarabu wenye akili na busara za hali ya juu, maqurayshi walimtuma kabla ya kusilimu kwake kwenda kwa mfalme al-najashiy, ili awasalimisha kwao wale waliokimbilia kwao katika waislamu, alisilimu mwaka wa saba(7h), na inasemekana kwa an-najaashiy, na akahamia kwa Mtume muhammad (s.a.w), na omar alimpa uongozi wa jeshi la kuufungua mji wa misri, amefariki mwaka (43h)⁽¹⁾

Muhtasari

Yanajulisha maneno ya Mtume (s.a.w) juu ya kwamba hakimu (kiongozi)- na anaingia ndani yake kiongozi mtoa hukumu, mufti wa kutoa fat'waa na wengineo, wanalipwa juu ya kutoa muda na jitihada katika kuifikia haki, basi akiipata haki analipwa kwa kuipata vilevile kwa kujitahidi, anakua ana malipo mara mbili, na kama hakuipata haki baada ya kujitahidi basi anapata malipo ya kujitahidi tu.

1 Tafsiri yake imehakikiwa katika kitabu: “Maarifaat al-Sahaba” cha Abu Naim (4/1987), “al-astieab fi maarifat al'as-hab libn Abd al-Bar” cha Ibn Abd al-Bar (3/1184), “Asad al-Ghaba” cha Ibn Atheer (3/741).

Ufahamu

1

Mtume rehma na amani ziwe juu yake anawaita watu katika kujitahidi na kutoa muda wa kutosha katika kuzichunguza dalili na kuitafuta haki kwa kiwango chochote alichonacho katika kujitahidi⁽¹⁾ kwa kila hakimu- kiongozi- yaani mwenye mamlaka ya kielimu kama vile Mtoa fat,waa na Mwalimu, au kielimu kama vile mtoa hukumu na amiri na baba,basi pale mtu atakapomiliki nyenzo ambazo zitamsaidia kuifikia haki⁽²⁾ na akaharakia jambo hilo; kisha akapata mwafaka kuipata na kuifikia haki, kwa kuafikiana hukumu yake na hukumu ya Mwenyezi Mungu mtukufu, katika kipengele ambacho amekifafanua ndani yake, basi anapata kutoka kwa Mwenyezi Mungu malipo mawili: malipo ya kujitahidi, na malipo ya kupatia haki⁽³⁾.

2

Ikiwa atajitahidi na chukua muda wa kutosha katika kuitafuta haki na kuifikia hukumu ya Mwenyezi Mungu mtukufu katika kipengele kisha akakosea kuifikia haki, basi anasameheka na wala hana dhambi, bali atapata malipo ya kujitahidi, ama kukosea kunasameheka baada ya hayo⁽⁴⁾.

Na mfano bora kabisa ni ule uliotajwa katika qur'an tukufu, katika tukio la Nabii Daudi na nabii Suleyman (a.s), alipopeleka mashtaka bwana shamba kwa nabii daudi (a.s) wakati kondoo walipoingia katika shamba la mazao na kisha wakaharibu mazao, akahukumu nabii daudi ya kwamba bwana shamba achukue kondoo ikiwa ni malipo kulingana na uharibifu uliofanyika. Basi akasema nabii suleymani: sio hivyo ee Nabii wa Mwenyezi Mungu! Bali achukue huyu bwana mifugo shamba na alihudumie mpaka liwe vizuri, na huyu bwana shamba achukuwe mfugo (kondoo) ili akanufaika nayo mpaka pale shamba litakapokuwa vizuri kutokana na ile kasoro, kisha awarejeshe wanyama kama walivyokua⁽⁵⁾. Amesema Mwenyezi Mungu mtukufu: "Na dauda na sulaymani walipotoa uamuzi kuhusu shamba la mazao pale kondoo walipoingia shambani na kuharibu mazao, na sisi juu ya uamuzi huo tuliujuwa na kuushudia (78) Tukamfahamisha Suleyman ufahamu wa uamuzi wa kuangalia maslahi yao wote wawili, na kila mmoja wao tulimpa hekima(busara) na elimu(ujuzi) ". [Al-anbiyaa 78,79]. Mwenyezi Mungu akapasisha uamuzi wa nabii suleymani (a.s) na akawasifia wote wawili (suleyman na daud)⁽⁶⁾.

Na ubora na faida hii ni maalum kwa hakimu aliyeandaliwa kielimu kutoa hukumu na uamuzi katika mambo ya kisheria, lakini akijaribu mtu mjinga (asie na ujuzi) juu ya kuhukumu na kutoa uamuzi pasina elimu na kuandaliwa, basi huyo anakua ni muasi (amemkosea Mwenyezi Mungu mtukufu) na halipwi chochote katika thawabu, hata kama ikitokea akapatia haki, kwa sababu kupatia kwake hakukutoka kwenye misingi ya kisheria, basi atakae hukumu pasina elimu na ujuzi wa jambo hilo, anapata madhambi, sawasawa apatie haki na aifikie, au akosee,⁽⁷⁾ na katika maneno ya Mtume Muhammad (s.a.w) amesema: "Mahakimu wako aina tatu: Mmoja ni mtu wa peponi, na wawili ni watu wa motoni, hakimu yeyote atakaejuwa na kuibaini haki na akatoa uamuzi kwa haki hiyo, basi yeye ni mtu wa peponi, na hakimu atakaeibani haki kisha akatoa uamuzi kinyume na haki aliyoibaini, basi huyu ni wa motoni, na hakimu yeyote atakae hukumu pasina elimu na huyu pia ni wa motoni"⁽⁸⁾.

1 Tazama: "Al-Tanweer Sharh Al-Jami Al-swagheer" cha Al-Amir Al-San'ani (2/25).

2 Tazama: "Al-Kaashif 'katika Aqaiqa al-Sunan" cha al-Tibi (8/ 2594).

3 Tazama: Irshad al-Sari katika ufafanuzi wa Sahih al-Bukhari cha al-Qastalani (10/343).

4 . Tazama: "Al-Tanweer ufafanuzi Al-Jami Al-swagheer" cha Al-Amir Al-San'ani (2/25).

5 Tazama: "Tafsir Ibn Kathir" (5/355).

6 Tazama: "Maelezo ya Sahih Al-Bukhari ya Ibn Battal" (10/381).

7 Ufafanuzi wa Al-Nawawi juu ya Imamu Muslim (12/13-14).

8 Abu Daawud (3573) na al-Tirmidhiy (1322) kutoka katika hadithi ya Burayda (r.a)

Mafunzo

Toa juhudi ili kumiliki nyenzo na sababu za kukuwezesha kujitahidi katika mambo ya kisheria- katika elimu na kwenda hatua kwa hatua na mfano wa hayo- kabla ya kutoa hukumu na uamuzi kwa wagomvi, bali jambo bora ni kumiliki nyenzo hizo kabla ya kujitahidi katika utoaji wa hukumu(uamuzi), kwa sababu mwenye kujitahidi katika hukumu, na akawa hakujitahidi katika kumiliki uwezi wa kujitahidi, huyo anakua sio mujtahidu (hakimu) wa haki na ukweli.

Miongoni mwa jitihada zako ni kuwauliza wenye kujitahidi katika kufikia hukumu sahihi kwa ujuzi, basi ikiwa huna vigezo vya kujitahidi basi uliza wajuzi na majlis-Shuraa (jopo la ushauri) kwenye kila kitivo.

Jitahidi katika kila uamuzi na hukumu unayoismamia, na furahia malipo ya thawabu, na kuwa na tahadhari kutokana na kupuuza majukumu kwa uvivu au hasira, haiepukiki mwanadamu kuwa ni hakimu kwa jambo lolote, kama baba kwa mfano, yeye ni hakimu kwa watoto zake, na mwalimu kwa wanafunzi wake, na mufti pamoja na muulizaji wake, na kadhi (hakimu), na kiongozi, na mkuu wa wafanya kazi, na mwenye kuaminiwa kwenye mali, na wengineo.

Usidhoofike katika maisha kutokana na matukio yake hali ukiogopa kukosea, kwani uislamu unakupa nguvu na ushujaa kuingia katika majaribu na majukumu, na uislamu unakuondolea kuilaumu nafsi yako muda wote unapokuwa mwenye kujitahidi.

Kupatia ni mara moja, basi kutafute huko kupatia, na ukutafute kwa ukweli na yaqini, wala usiingie katika kufanya mambo yasiyoingia akilini ambayo yataondosha uwepo wa uhalisia.

Usidhanie kwamba kila anaekupinga ni mpotevu tena dhwalimu, anaweza kuwa ni mwenye kujitahidi lakini akakosea katika jambo la kisheria, pamoja na hivyo yeye anapata malipo anasameheka kutokana na kukosea kwake, uwe na upana wa kifua kwa ajili ya waislamu, na kujiepusha kuwatuhumu wanazuoni na kuwatia dosari kwa yale wanayoyatekeleza kutokana na jitihada zao.

Amesema mshairi:

*Haukuwa ubora isipokuwa kwa wenye elimu hakika wao = juu ya uongofu kwa mwenye kutaka mwongozo ni wajuzi
Na thamani ya mtu ni ile anayoitengeneza vizuri = na wasiojuwa kwa wenye elimu ni maadui.*

Basi simama imara katika kutafuta elimu kwani kwayo utabaki kuwa hai milele = kwani watu wote ni wafu na wenye elimu wako hai (sio wafu).

